

«Shared sacred reading» – ein modell for interreligiøse lesegrupper

Leni Mæland Sokneprest i Ullensvang, tidlegare studentprest ved Universitetet i Stavanger

Abstract: Students report that they rarely talk to fellow students about their world view. There is a shared experience of loneliness in this area of life. Yet they are faced with diverse world views living in a multi-religious environment. The overall question for this article is: how to create a space for interreligious dialogue among students? Is there a model for such dialogue when the participants are students and not experts on religious matters? Drawing from the experience with shared reading groups, a possible direction unfolded. The article «An inter-faith wisdom: Scriptural reasoning between Jews, Christians and Muslims» (Ford, 2007) serves as theory and shares experiences on structure, method, and guidelines for interfaith groups, based on text studies. The article argues why texts should be at the center of interreligious dialogue and draws from the chavruta method, as a guide to read, listen and respond to texts. After analyzing the scriptural reasoning model, the risks, limitations and possibilities, a new model unfolded. Shared sacred reading groups for students can be held in smaller groups of 5–7 members. Students should have both the role as a host and a guest, and practice hospitality within the group. They may choose a representative text to share from their own tradition, and the chavruta model may be helpful as a guide to the reading and responding process. The group should conduct their own guidelines. The aim is not agreement, but enlightenment and friendship with all.

Keywords: Interreligious dialogue, shared reading, text study groups, chavruta, hospitality

Å lese hverandres hellige tekster ...
 Å lese hverandres hellige tekster
 betyr å åpne dem på en ny måte.
 Det skjer noe i et møte mellom disse tekstene.
 Det skjer noe når begge hører sine egne, kjente tekster
 lest i den andres nærvær.
 Et annet blikk inn,
 en annens øre som lytter.
 Å høre ukjente historier om kjente personer eller tema
 kan være spennende eller ubehagelig –
 eller begge deler på en gang.
 Historier kan utfylle eller utelukke hverandre.
 Verden, horisonten, blir større
 men også mer sammensatt,
 vanskeligere å få oversikt over.
 Men det gjør at vi ser den andre bedre.
 Og at vi ser vårt eget litt annerledes.
 Og motsatt.

Frå *Dialog med og uten slør* (Grung & Larsen, 2000)

«Fra toppetasjene til skolegården»

I artikkelsamlinga *Dialog er svaret på alt* (2013) reflekterer Anne Sender og Jens Oscar Jensen over kva den norske modellen for trus- og livssynsdialog har hatt å seie for fleirreligiøs sameksistens dei siste tjue åra. Mot slutten av artikkelen rettar dei blikket framover og gjev retning for vidare arbeid. Dei skriv:

En prioritert oppgave må være å få de skikkelige religiøse lederne til å bli enda bedre (...) Vi vet nå at ekstremistene og fanatikerne er her, så nå må dialogen flyttes ut på gata, til lokalsamfunnene, til skolegården og inn på arbeidsplassen. Det holder ikke lenger at vi møtes i toppetasjene. (Jensen & Sender, 2013, s. 62)

Med utgangspunkt i utfordringa vil eg i denne artikkelen undersøke korleis religionsdialog kan gå frå å vere noko for særskilt interesserte til å bli noko for menneske som ikkje har erfaring med interreligiøse samtalar eller religionsdialog frå før. Kva form og innhald kan ein slik samtale i tilfelle ha? Kva skal til for at studentar kan våge å snakke om eige livssyn og samstundes lytte til andre sitt livssyn utan å gå i forsvar eller måtte stå

til rette for synspunkt eller ideologiar ein sjølv ikkje kan identifisere seg med? Det er eit mangfald av livssyn og religionar representert i studentmiljøa ved norske universitet og høgskular i dag. I samtalar eg har hatt med studentar dei siste fem åra, fortel mange at dei sjeldan snakkar med andre om livssynet sitt. Livssyn er eit område i livet dei ofte kjenner seg aleine om. Kanskje er dette ei form for einsemd vi i liten grad har adressert når vi snakkar om studenteinsemd? Finst det noko som vi kan kalle *religions- og livssynseinsemd*?

Det som sette meg på sporet av det eg her har kalla *shared sacred reading*, var eit prosjekt ved Universitetet i Stavanger i 2018. Eg var med i ei gruppe som skulle arbeide med å få fram mogelege tiltak for å betre den psykiske helsa til studentar. Eit av tiltaka vi undersøkte, var lesegrupper etter den engelske modellen *shared reading*. Konseptet går i korte trekk ut på å lese utdrag frå skjønnlitterære tekstar eller poesi med ein påfølgjande samtale kring dei temaa som teksten aktiverer. Ein kan kommentere teksten eller dele eiga erfaring i gruppa (Canning, 2017, s. 174). Eg byrja raskt å tenke på om det ville vere mogeleg å byte ut litterære tekstar med «heilage» tekstar. Då eg gjorde litteratursøk på interreligiøse lesegrupper, fann eg ein case-studie frå det som blir kalla *scriptural reasoning*. Modellen inneheld mange av dei same elementa som *shared reading*, bortsett frå at tekstane er henta frå religiøse og filosofiske tradisjonar. I denne artikkelen vil eg sjå nærare på om dei erfaringane som er gjorde med *scriptural reasoning*, kan bidra til å utforme *shared sacred reading*-grupper med tanke på å skape ein arena der studentar kan få snakke om eige livssyn.

Lesegruppe som verktøy for religionsdialog

Siktemålet i denne artikkelen er å komme fram til ein modell for å lese heilage tekstar frå ulike religionar og tradisjonar, saman med andre. Eg vil vere ute etter kva struktur ei slik gruppe kan ha, og om det finst ein metodikk som kan vere godt eigna når målgruppa er studentar. Vidare vil eg reflektere over kva type tekstar som kan vere eigna.

Her er det to spørsmål som vil stå sentralt:

Korleis kan ein utforme eit rammeverk for interreligiøse lesegrupper for studentar, og kva utfordringar står ein overfor når det er heilage tekstar som dannar grunnlag for dialogen?

Eg vil starte med å dele to erfaringar med religionsdialog ved Universitetet i Stavanger. I lys av desse vil eg presentere og drøfte casestudien *An inter-faith wisdom: Scriptural rasoning between Jews, Christians and Muslims* (Ford, 2007, s. 273). I drøftinga vil eg ha merksemnda retta mot dei utfordringar som særskilt melder seg når målgruppa er studentar. Til sist vil eg skissere eit rammeverk med tanke på å starte opp ein pilot for *shared sacred reading*-grupper for studentar.

To erfaringar

Våren 2019 hadde vi eit dialogseminar ved Universitetet i Stavanger. Temaet var *livet etter døden i dei tre abrahamittiske religionane*. Studentane stod for temaval og organisering. Ein imam, ein representant frå det mosaiske trussamfunn og ein prest og professor i den kristne tradisjonen vart inviterte til å delta med sine perspektiv. Dialogen vart leia av prorektor og vart halden i eit auditorium på campus. Det kom om lag 170 studentar. Då eg i etterkant spurde studentane korleis dei hadde opplevd å vere med, var det mange som svara: «Det viktigaste var det som skjedde etterpå. Det å få sitje saman med medstudentar og snakke om tru og livssyn.» Innlegga frå fagpersonane var med på å opne samtalen, men samtalen i mindre grupper var viktigare.

Den andre erfaringa er henta frå samtalar eg hadde med ein iransk utvekslingsstudent på kontoret mitt. Den første samtalen vart opna med at han drog ei bok opp or sekken og delte ei begeistring. Han hadde vore på universitetsbiblioteket og funne ei bok frå heimlandet omsett til norsk. Boka var *Fuglenes forsamling*, ein klassisk tekst innan sufismen, som er inkludert i samlinga *Verdens Hellige Skrifter* (Ruste, 2002). No ville han dele teksten med nokon og lurte på om studentpresten var interessert. Eg foreslo at vi kunne lese korte avsnitt saman og la det vere utgangspunkt for ein samtale. Han las og fortalde kva teksten betydde for han. Eg lytta og responderte med det som var mitt utgangspunkt. Dette skriftet er ei pilegrimsforteljing i sufismen, med tema som eg kunne relatere til litteratur i den kristne tradisjonen. Samtalane handla i stor grad om likskap og skilnad. Då vi avslutta prosjektet, snakka vi om at dette kunne vere fint å gjere i ei større gruppe med representantar og tekstar frå ulike religionar.

Kva er det som er heilagt?

Det første spørsmålet som melder seg i det eg har kalla *shared sacred reading*, er om det er sjølv *lesinga* som er heilag, eller om det er *tekstane*. I den kristne tradisjonen er det først på 1600-talet vi finn ein systematisk referanse til bibeltekstar som «heilage» (Frei, 1990, s. 149). Den franske språkfilosofen og hermeneutikaren Paul Ricoeur har i fleire av sine skrifter vore oppteken av om ein tekst kan vere heilag, og kva dette heilage i tilfelle er. Han skriv:

Maybe in the case of Christianity there is no sacred text because it is not the text that is sacred but the one about which it is spoken. (...) For all religious texts are not sacred in the same sense. We have to modulate the notion of sacredness not only according to different religions but also in the course of the history of these religions. (Ricoeur, 1995, s. 68)

Han skriv vidare at måten ein forstår tekstar som heilage på, vil vere ulikt i dei ulike teksttradisjonane i religionane. Ein muslim vil seie at å lese Koranen på engelsk ikkje er å lese Koranen. For ein muslim er det slik at Koranen må lesast på arabisk. I den kristne tradisjonen har omsetjing av tekstar vore ein del av teksthistoria frå byrjinga av. Dette gjer også ei kritisk tilnærming til Bibelens tekstar mogeleg. I andre tradisjonar kan det vere meir problematisk (Ricoeur, 1995, s. 68). Ricoeur er sjølv varsam med å bruke ordet heilag om tekstar. Han skriv om kor viktig det er å skilje eller nysansere tilhøvet mellom tekst og openberring, og vel heller å bruke uttrykket autoritative tekstar (Ricoeur, 1995, s. 72). I ei interreligiøs lesegruppe kan denne presiseringa opne opp for at tekstane ein skal lese saman, ikkje må vere relaterte til ein religiøs tradisjon eller bli omtalte som heilage skrifter. Dersom vi i vår samanheng lar vekta liggje på at det er aktiviteten eller sjølv *lesinga* som er heilag, vil dette gje eit litt anna perspektiv. Målet med ei slik gruppe vil då vere å skape eit rom som kan opne noko som er stengt, og legge til rette for at noko som er skjult, kan bli openberra. Essensen i kva det heilage er, er i Ricoeur si tenking relatert til epifani eller manifestasjon av det transcendent (Ricoeur, 1995, 72). Det kan vere ein tekst eller noko anna. I ei lesegruppe kan teksten vere ein heilag tekst for den som les, utan å vere det for den som lyttar. Vi kan førebels konkludere med at ordet *sacred* er relatert til det vi er saman om, det kan vere teksten, eller det vi får innsyn i, altså relatert til prosessen i gruppa.

Scriptural reasoning

Artikkelen eg skal bruke i drøftinga, er ein casestudie av det som blir kalla *scriptural reasoning*. Her får vi innblikk i ein metode for interreligiøse gruppesamtaler, som bygger på lesing av tekstar frå ulike tradisjonar. Artikkelen er skriven av David Ford. Modellen er utvikla over fleire tiår. Deltakarane er fagfellar i academia som arbeider med teksttolking innanfor ulike religionar og tradisjonar. I artikkelen er det i hovudsak dei tre abrahamittiske religionane som er representerte. Eg vil her undersøke om delar av rammeverket og erfaringane frå desse gruppene kan ha overføringsverdi til lesegrupper der deltakarane ofte verken er ekspertar eller har ekstraordinær kunnskap om eigen tradisjon.

Interdisiplinære og interreligiøse relasjonar i academia

På byrjinga av 1990-talet vaks det fram ei interreligiøs teksttolkingsgruppe blant jødiske og kristne akademikarar ved Drew University i USA (Ford, 2007, s. 277). Initiativet kom etter ein periode med lite kontakt mellom fagfellar som i utgangspunktet hadde mykje til felles. Rabbinarar og teologar kom saman for å studere tekstar frå Talmud og Bibelen i dialog med vestleg filosofi. Dei kalla aktiviteten for «tekstargumentasjon». Her brukte dei tradisjonelle tekstar og metodar som var kjende for alle deltakarane i gruppa, med utgangspunkt i ein vestleg akademisk tradisjon. Gruppa vart av leia av den jødiske tenkaren Peter Ochs og filosofen David Novak. Dei bygde mellom anna på Hans Frei og George Lindbeck sine arbeid omkring dialog og teksttolking. Etter kvart kom også islamske teologar med i gruppa. Det finst i dag få tilsvarande grupper i academia (Ford, 2007, s. 275). Rørsla har etablert seg med årlege samlingar ved *American Academy of Religion* og møtest ein gong i året ved Universitetet i Cambridge. Her les dei tekstar saman og samtalar om kva religiøse og filosofiske tekstar har å seie i offentleg utdanning og debatt i vår tid (Ford, 2007, s. 276).

Frå intern til ekstern lesing

I artikkelen «An inter-faith wisdom: Scriptural reasoning between Jews, Christians and Muslims» (Ford, 2007) presenterer Ford eit premiss og eit

grunnlag for kvifor kristne ikkje berre kan, men også *bør* lese sine skrifter for og med menneske som ikkje høyrer til i same tradisjon.

Christians need to read the Bible in dialogue with diverse others outside the church, (...) Let conversations around scripture be open to all people, religions, cultures, arts, disciplines, media and spheres of life. Let us read for the sake of friendship with all. (Ford, 2007, s. 273)

Gruppene har altså hatt eit utgangspunkt som har vore svært ope, både med tanke på kven som kan vere med, og kva som kan vere gjenstand for fortolking. Ford meiner det er fleire grunnar til at Bibelen *bør* lesast i dialog med andre religionar, og til at tekstar generelt *bør* ha ei sentral rolle i religionsdialog. Han skriv frå eit kristent teologisk perspektiv og er tilbakehalden med å seie noko om kvifor andre religionar skulle ha interesse av å vere med i ei slik form for dialog. Han argumenterer vidare: «Each tradition's scripture is at the heart of its identity. This is so in rather different ways but recognizing those differences can be a source of illumination to each» (Ford, 2007, s. 274).

Det handlar om at ein ved å bruke tekst som grunnlag kjem nær religionen sin kjerne eller identitet. Her kan ein komme til å oppdage skilnader, noko som også er opplysende for eige livssyn. Han understrekar at det primært er tekstar som har vore formande for korleis det transcendentale blir forstått i religionane. Dei har og stått sentralt i utforminga av religiøs praksis. Samstundes ligg der ein risiko i dette: Det er primært tekstar og teksttolking som har ført til dei bitraste stridar mellom menneske, og i denne forma for religionsdialog er det kanskje større risiko for at samtalen kan gå i lås eller skape konflikt. Nokre av dei som elles er opne for religionsdialog, vil komme til å vegre seg, fordi dei ikkje er villige til å forhandle om tekstar, særskilt ikkje om tekstar som er heilage for ein sjølv. Ford meiner likevel at det er gjennom kjennskap til tekstar vi finn den største gevinsten i interreligiøs dialog. Dei aller fleste har erfaring med å lese tekstar internt, men få har utsett seg for ekstern eksponering. Vi har i nyare tid fleire døme på at radikaliserings og rekruttering til ekstreme religiøse grupper skjer som eit resultat av at religiøse tekstar blir lesne i einarom eller på digitale plattformer inspirerte av fundamentalistiske rørsler. Ford hevdar at dersom vi lukkast i den delikate øvinga det er å lese heilage tekstar saman, så kan det ha stor betydning for religiøs sameksistens i vårt felles framtidige samfunn (Ford, 2007, s. 275).

Vennskapleg lesing som metode

Maktbalanse og likeverd er ei særskild utfordring i all gruppedynamikk, og særleg i ei gruppe som har religion som fellesnemnar. Korleis kan ein unngå at ein majoritetsreligion eller einskilde medlemmer får ein autoritetsposisjon? Korleis kan ein hindre at undertrykkjande mekanismar øydelegg premessa for at ei slik gruppe skal fungere? I ei terapigruppe vil makt og autoritet vere eit verdifullt materiale å jobbe med i gruppedynamikken. I ei gruppe der ein er saman om religiøse tema og spørsmål om sanning, må ein vere særskild merksam. I *scriptural reasoning*-gruppene var sjølv samtalemotodikken inspirert av den jødiske *chevruta*-tradisjonen (Ford, 2007, s. 279). *Chevruta* kan tyde «vennskap» eller det «å komme saman ved grensa». Dette er ein gamal måte å lese Toraen på. Deltakarane kjem saman i par eller mindre grupper og les tekstar høgt for kvarandre. Praksisen har følgjande fokus: lytting og artikulering, undring og fokus, og tilslutning og utfordring (Kent, 2010, s. 215). Denne modellen har etter kvart gått frå å vere ein måte å lese heilage tekstar på innanfor jødedom, til å bli ein måte å strukturere kollokviegrupper på ved sekulære læreinstitusjonar i USA (Shagel, 2019, s. 5). *Chevruta* har likeverd og gjensidig relasjon som premis. Ein lærer å legge merke til det som er viktig i teksten, ein får auge på det ein kan inkludere, og det som er problematisk. Det er viktig at ikkje konsensus i seg sjølv er eit mål i denne samanhengen.

Gjestfridom som haldning

I *scriptural reasoning* nytta dei «gjestfridom» som eit mønster for å fordele sosiale roller i gruppa. Kvar deltakar hadde ei dobbeltrolle. Dei vart sette på både som gjest og vert i denne samanhengen (Ford, 2007, s. 279). Det var eit uttalt mål at ein skulle *praktisere* gjestfridom, slik det blir gjort i den einskilde tradisjon. Kvar samling vart leia av den som skulle presentere teksten. Deltakarane vart ynskte velkommen til verten sin «heim» av skrifter og tradisjonar. Dei kalla denne måten å praktisere dialog på for *the art of prudential wisdom*. Ein får her erfare ei haldning som gjev innsikt i noko meir enn sjølv teksten, og samstundes er ofte gjestfridom forankra i kulturen sine religiøse tekstar og historier. Det vart vidare utvikla åtte reglar (maksimar) som skulle bidra til å ivareta verdiane i ei slik gruppe. Her er dei i ein forkorta versjon:

- 1 *Acknowledge the sacredness of the others' scriptures to them.*
- 2 *The "native speakers" hosting a scripture and its tradition need to acknowledge that they do not exclusively own their scriptures – they are not experts on its final meaning.*
- 3 *Do not allow consensus to be the dominant aim.*
- 4 *Do not be afraid of argument.*
- 5 *Draw on shared academic resources to build understanding.*
- 6 *Allow time to read and reread, to entertain many questions and possibilities.*
- 7 *Read and interpret with a view to the fulfilment of God's purpose of peace between all.*
- 8 *Be open to mutual hospitality turning into friendship.* (Ford, 2007, s. 280)

Deltakarane måtte forplikte seg på gruppereglane. Det skapte ei felles forståing av målet med gruppene.

Tekstgrunnlag

Korleis skal ein velje ut kva tekstar som er eigna i ei interreligiøs lesegruppe? Bør ein ha inkluderande eller ekskluderande kriterium? I *scriptural reasoning* gjorde dei det slik at kvar deltakar fekk bringe til torgs sin eigen valde tekst. Det kunne vere utdrag frå eit heilagt skrift, ein klassisk tekst, bønner, liturgi eller eigne verdsette skrifter. Det siste kalla dei for tekstar frå lesaren sitt «indre bibliotek». Det kunne og vere bidrag frå kultur, kunst, økonomi, politikk eller sosiale kontekstar. Tekstutvalet var altså opp til den enkelte i gruppa. Her stod ein fritt til å dele det ein hadde eit forhold til (Ford, 2007, s. 279).

Eit kvasiliturgisk fellesskap?

Strukturen og metodikken som er skildra i *scriptural reasoning*, kan på nokre område minne om eit religiøst fellesskap. I den kristne tradisjonen og i ei rekke andre religionar les ein heilage tekstar i samband med religiøs tilbeding. Kva så når ein kjem saman og les i ei interreligiøs lesegruppe, og når det i tillegg er andre sine heilage tekstar ein les? Ford skriv at i *scriptural reasoning* las dei både for Guds andlet, i Guds nærvær og for Guds skuld. «Their scripture is in some sense from God and that the group is interpreting it before God, in God's presence, for God's sake» (Ford, 2007, s. 280).

Professor Nicholas Adams ved Universitetet i Birmingham forskar på interreligiøse relasjonar og metode og har funne at i ein vert–gjest-relasjon,

slik det er skildra i *scriptural reasoning*, er det medvitet om nærværet av ein annan, ein overordna vert eller gjest, som ser ut til å ha ei særskild betydning for korleis ein relaterer seg til andre i gruppa (Ford, 2007, s. 281). Med ein slik praksis kryssar ein grenser. Kva form for fellesskap er det så som blir utvikla? Ford brukar mykje tid på å forklare kvifor det er av stor betydning at deltakarane i ei slik gruppe, når dei kjem saman for å lese kvarandre sine tekstar, har tilknytning til primærfellesskap der dei utøver sin religiøse praksis. Ford skriv at ei slik gruppe kan få kvasiliturgisk karakter og bli eit erstatningsfellesskap. Målet med ei slik gruppe er ikkje religiøs tilbeding, men å dele kunnskap (Ford, 2007, 282).

Frå elite til grasrot

I drøftinga ser eg kritisk nærare på kva utfordringar som melder seg når målgruppa er studentar. Eg vil ta utgangspunkt i den kjennskapen eg har til studentar sine livssyn og korleis dei praktiserer dei. Eg vil også vurdere om det er element i casestudien som ikkje er eigna i utforminga av ein lesegruppemodell når målgruppa er studentar.

Dersom vi vender tilbake til Anne Sender og Jens Oscar Jensen si utfordring om å flytte dialogen frå «toppetasjene til skolegården», blir spørsmålet: Kva utfordringar byr eit skifte frå elite til grasrot på? I *scriptural reasoning* var deltakarane på ulike måtar ekspertar på sine felt. Studentar har eit anna utgangspunkt. Dei er i ein fase av livet der mange er i rørsle på livssynsfeltet. Eit premiss for å vere med i *scriptural reasoning* var at ein skulle ha forankring i eit primærfellesskap. Det er god grunn til å tru at mange studentar ikkje har ei slik forankring. Her kan ein sjå for seg fleire mogelege utfall. Deltaking i ei slik gruppe kan føre til at pluralisme eller synkretisme i studentar sitt livssyn vil auke. Det er ikkje sikkert dette skal vere eit hinder for å prøve ut lesegrupper, men det vil vere viktig å vere klar over at denne typen fellesskap kan føre til endring av eige livssyn. Ein kan også sjå for seg at studentar vil få større medvit om eige livssyn gjennom artikulasjon og ved å spegle eigne verdiar i møte med andre. Den primære motivasjonen for å prøve ut ei slik form for dialog blant studentar vil ikkje vere den same i *shared sacred reading* som den vi såg i *scriptural reasoning*. Her er det ikkje argumentasjon vi er ute etter, men det å skape eit rom som opnar for samtale kring eige livssyn og fellesskap mellom studentar på livssynsfeltet.

Kriterium for deltaking

Vi kan vidare spørje: Vil studentane melde seg til ei slik gruppe, og kven vil i så fall våge å delta? Det er kanskje ikkje studenten i sosial einsemd eller livssynseinsemd som vil vere først i rekka til ei slik gruppe. På papiret skriv Ford at representantar frå alle livssyn var velkomne, men i praksis vart *scriptural reasoning* ei gruppe med representantar frå dei tre abrahamittiske religionane. I ei studentgruppe vil det vere eit mål at også livssynshumanistar og representantar frå andre sekulære livssyn skal kunne delta. Ein kan aktivt forsøke å rekruttere studentar som studerer religion, og studentar som er aktive i ulike religiøse fellesskap eller livssynsorganisasjonar. Dette vil truleg by på utfordringar. Vi veit at mange studentar kan ha ei gudstru eller ein spiritualitet, men få sluttar seg til religiøse fellesskap eller organisasjonar. Når det er studentar som er målgruppa, trur eg ikkje ein kan stille krav om at deltakarane skal ha tilknytning til primære religiøse fellesskap. Fleire internasjonale studentar er på studiestaden i avgrensa periodar og rekk aldri å knyte band til lokale religiøse fellesskap. Det bør også vere eit mål at det er ei breidde i representasjonen, slik at ikkje bestemte religionar får dominere gruppa. Dersom studentpresten er initiativtakar eller administrator av slike grupper, vil det vere mogeleg å invitere studentar med ulike utgangspunkt inn, i kraft av den rolla studentpresten har når det gjeld tilrettelegging av religiøse praksisar ved universitet og høgskular. I tillegg til å ha ei administrativ rolle bør studentpresten kanskje i ein oppstartfase vere den som leiår gruppa, introduserer metode og sørger for at gruppa held seg innanfor ramma som er sett.

Autoritative tekstar

På bakgrunn av Paul Ricoeur sine refleksjonar omkring heilage tekstar, vil det her ikkje vere eit kriterium at teksten må ha status som heilag tekst i den religionen han representerer. Ricoeur brukte «autoritative» som eit samlande omgrep, fordi det er ulike syn på dette i ulike teksttradisjonar. I *shared sacred reading*-modellen vil det heilage relatere til sjølve lesinga, altså til prosessen i gruppa. Teksten må ikkje bli rekna som eit heilagt skrift i den respektive religionen, men det kan liggje ei slik forståing til grunn hjå den som presenterer teksten. Autoritative tekstar kan vere fleire typar tekstar, til dømes bønner, liturgiar eller eigna ynda tekstar. Uttrykket «autoritativ» blir såleis her brukt om tekstar som den som les, ser på som representative,

utan at dei nødvendigvis er autoritative i ein tradisjon. Det kan likevel vere klokt å avgrense seg til tekstar og ikkje ha ei like open tilnærming som det Ford skildrar. I *scriptural reasoning* nytta ein både tekstar, bilete eller symbol som grunnlag for fortolking. Erfaring frå *shared reading*-gruppene viser at korte narrative tekstar eller poetiske tekstar fungerer best, dersom ein ynskjer ein personleg og erfaringsorientert samtale. Det kan være ei nyttig avgrensing, særskilt i ein oppstartsfase.

Ein lesemetodikk for studentar

Scriptural reasoning var inspirert av den jødiske *chevruta*-metoden. Likeverdsprinsippet i denne måten å lese tekstar på vil vere godt eigna i ei grupper for studentar, der ingen har forrang eller er ekspertar. Fordelen med denne metoden er at den kan fungere i små grupper. Ein ideell størrelse på ei slik gruppe vil vere frå fem til sju deltakarar. Når det gjeld møtefrekvens, kan det vere klokt å ha faste samlingar, utan at det blir så ofte at det står i fare for å bli ei erstatning for dei som praktiserer sin religion i andre samanhengar. Frekvens kan tilpassast kor mange som er med, med kontinuitet gjennom eit semester eller studieår. Det vil vere viktig å sikre at alle får prøve seg i båe rollene som vert og som gjest. Vi såg at *chevruta*-modellen la vekt på vennskapleg lesing og gav eit mønster for korleis ein kan arbeide med sjølve lesinga og samtalen etterpå: 1) *lytting og artikulering*, 2) *undring og fokus* og 3) *tilslutning og utfordring*. Det er også viktig at deltakarane responderer med utgangspunkt i eige livssyn, slik eg gjorde etter å ha lytta til boka eg fekk presentert av den iranske studenten.

Gruppeverdiar og mål

Ford skildra åtte reglar som vart utforma for å skape ei felles forståing av det ein var saman om. Det var med på å skape konsensus om målet for ei slik gruppe. *Scriptural reasoning* og *shared sacred reading* har ulike siktemål. Medan den første hadde merksemda retta mot *kva tyding dei respektive skriftene har i offentleg utdanning og debatt i vår tid*, så vil målet med interreligiøse lesegrupper først og fremst vere å skape ein arena der studentar kan få snakke saman om religion og livssyn. Det handlar om å minske livssynseinsemd, men også om å skape rom for å utvikle og artikulere eige livssyn og auke kunnskapen om andre sine livssyn. Eg ser difor at følgjande reglar kan ha relevans i ei *shared sacred reading*-gruppe:

- 1 Anerkjenn at ein tekst kan vere heilag for den som les, utan at teksten er det for den som lyttar.
- 2 Den som er vert og lesar av teksten, har ikkje einerett på den endelege tolkinga av teksten.
- 3 La ikkje konsensus vere eit hovudmål.
- 4 Les teksten sakte fleire gongar. Gje tid for spørsmål og innspel undervegs.
- 5 Ver open for at gjestfridom og fellesskap i gruppa kan føre til varige vennskap.

Ein modell for interreligiøse lesegrupper

Eg har i det føregåande freista å finne fram til ein struktur og metode for den som ynskjer å utforme interreligiøse lesegrupper for studentar. Ei slik gruppe bør ha mellom fem og sju deltakarar og gå over eit år eller eit semester. Møtefrekvensen bør tilpassast størrelsen på gruppa, slik at alle får delta som vert og gjest. Dei som er med, bør vidare ha religiøs forankring i eit primærfellesskap, men dette kan ikkje vere eit ekskluderande premiss for å kunne delta. Det bør vidare sikrast brei representasjon av ulike livssyn i gruppa. Gruppa kan og vere open for studentar med sekulære livssyn. Når det gjeld tekstval, er det ikkje avgjerande at teksten er henta frå religiøse tradisjonar. Det kan til dømes også vere tekstar frå filosofiske tradisjonar. Dette vil opne opp for at ei større gruppe av studentar kan delta. Narrative eller poetiske tekstar gjer det ofte enklare for deltakarane å dele personleg erfaring i gruppa, men også andre typar tekst som bønner, klassiske tekstar, liturgiske tekstar eller tekstar frå «eige indre bibliotek» kan nyttast. Studentar som representerer ein bestemt tradisjon, bør nytte tekstar frå denne. Det vil vere ein fordel om teksten blir forstått som ein autoritativ tekst; det kan vere med på å auke kunnskapen om andre livssyn i gruppa. Det er til sist den som er vert, som vel kva for ein tekst som skal lesast. Ordet *sacred* refererer i denne samanhengen til prosessen i gruppa og relaterer til lesinga som ein heilag aktivitet. Ein metode for sjølve lesinga og dialogen kan vere *chevruta*-metoden. Denne modellen har vist seg godt eigna i studentgrupper, til samtale om tekstar i mindre grupper. Deltakarane i gruppa må òg kjenne og slutte seg til gruppereglane. Dei kan utvikle eigne reglar som høver i den gruppa dei er med i, eller bruke reglane frå *scriptural reasoning* som modell. Ei slik gruppe bør ha ein administrativ leiari. Denne bør ikkje vere deltakar i gruppa, men skal sikre breidde i deltakinga, ivareta struktur, sørge for innlæring av metodikk og ha eit overordna

ansvar for at gruppereglane blir ivaretekne. Dette kan vere studentpresten eller ein annan som har kjennskap til livssyn, gruppedynamikk og teksttolking. Målet med ei slik gruppe er å auke innsynet både i sitt eige livssyn og andre livssyn og bidra til å skape vennskap over grenser.

Spørsmål til vidare arbeid

I lys av idéen om ei interreligiøs lesegruppe for studentar veks det fram ei rekke utfordringar og spørsmål til vidare arbeid. Kva skjer når vi får kunnskap og tilgang til tekstar som frå før ikkje er kjende for oss, som siktar mot å gje andre svar på dei store spørsmåla i livet enn dei svara vi har funne i vår eigen tradisjon? Er det risikofylt å opne seg for ulike svar om meininga med livet? For å få svar har vi historier, visdomsord, songar, ritual og biletkunst som skal hjelpe oss å orientere oss på den reisa livet er. I eit livssynsøpe samfunn peikar dei ikkje alle i same retning. Men utan dei ville menneske bli verande i verda utan orienteringspunkt (Jasper, 2004, s. xi).

Referanser

- Canning, P. (2017). Text world theory and real world readers: From literature to life in a Belfast prison. *Language and Literature*, 26(2), 172–187. <https://doi.org/10.1177/0963947017704731>
- Ford, D. F. (2007). *Christian wisdom desiring God and learning in love*. Cambridge University Press.
- Frei, H. W. (1990). «Narrative» in Christian and modern reading. I B. D. Marshall (Red.), *Theology and Dialogue: Essays in Conversation with George Lindbeck* (s. 149–163). University of Notre Dame Press.
- Grung, A. H. & Larsen, L. (2000). *Dialog med og uten slør*. Pax Forlag.
- Jasper, D. (2004). *The sacred desert: Religion, literature, art, and culture*. Blackwell Publishing.
- Kent, O. (2010). A theory of Havruta learning. *Journal of Jewish Education*, 76(3), 215–245. <https://doi.org/10.1080/15244113.2010.501499>
- Ricoeur, P. (1995). *Figuring the sacred: Religion, narrative and imagination*. Fortress Press.
- Ruste, A. (2002). *Fuglenes Forsamling*. I *Verdens hellige skrifter*. De norske bokklubbene.
- Sender, A. & Jensen, J. O. (2013). En fredsoppskrift? I T. Dorg, V. Garbarek, A. Sender, H. Svare & N. R. Thelle (Red.), *Dialog er svaret på alt* (s. 46–63). Frekk forlag.
- Shargel, R. (2019). Havruta Goes to University: Havruta-style Text Study in a College Education Class. *Journal of Jewish Education*, 85(1), 4–26. <https://doi.org/10.1080/15244113.2019.1558385>